

መጽሐፍ ቅዱስን ወደ አማርኛ ማን ተረጎመው?

በመጋቢ ብሉይ ሰይፈ ሥላሴ ዮሐንስ

ተይህዶ /የአይሁድ ሃይማኖት/ ቅድመ ልደተ ክፍርስቶስ በ1950 ዓመት ወይም እንደ ኢትዮጵያ አቁጣጠር በ4523 ዓመተ ዓለም ወደ ኢትዮጵያ በገባ ጊዜ ከብሉይ ኪዳን መጻሕፍት መጀመሪያው የሕግ /አሪት/ ክፍል በቃልም በጽሑፍም አብሮ መግባቱ በብሔራዊያን ሊቃውንት ይተረካል። ከዚያም በኋላ ከዕብራይስጥ ወደ ኢትዮጵያ ቋንቋ ወደ ግእዝ መተርጎሙን እንደ አባ ጊዮርጊስ ያሉ ኢትዮጵያውያን ሊቃውንት ተናግረዋል፤ ጽፈዋልም። /መጽሐፈ ምሥጢር/

ይሁን እንጂ በዚህ ታሪክ ብዙኃን ሊቃውንት አይተባበሩም። ምክንያቱም የግእዝ ፊደል ለጽሕፈት መብቃቱ በቅዱስ ፍሬምናጦስ አማካኝነት መሆኑ ስለታወቀ ነው። ከዚህም ጋር ከቅዱስ ፍሬምናጦስ በፊት በነበረው ግእዝ ከተተረጎመው የብሉይ ኪዳን መጽሐፍ ጥቂት ክፍል ስላልተገኘ ነው። ስለዚህ ብዙኃን ሊቃውንት መጽሐፍ ቅዱስ ድገረ ልደተ ክፍርስቶስ ወደ ግእዝ እንደተተረጎመ በተጻፈው ታሪክ ጎብረታቸውን ያሳያሉ።

ቅዱስ መጽሐፍ በፋኛው ምእት ዓመት በቅዱስ ፍሬምናጦስ፣ ሰላማ ከሣቴ ብርሃን፣ ቀጥሎም በ5ኛው ምእት ዓመት በዘጠኙ ቅዱሳን በግሪክኛ ከተዘጋጀው ከሰባ ሊቃናት ትርጉም ወደ ግእዝ ተተርጎሞአል። በዚህም የተቀደሰ ሥራ ኢትዮጵያውያን ሊቃውንት ተሳትፈዋል። በተለይ በአባ ሰላማ ጊዜ ተክለ ሃይማኖትና ገብረመስቀል የተባሉ ምሁራን በትርጉም በር ከፋች ሆነዋል።

እንደ እነ ጴጥሮስ ሄይሊንግ ያሉ አንዳንድ የውጭ ሀገር /ጀርመን/ ሰዎችንም በ1635 - 47 ዓ.ም. /አ.ኤ.አ/ ከቅዱሳት መጻሕት እንዳንድ ክፍሎች እንዲሁም ተፈላጊ ወይም ምርጥ ጥቅሶችን ወደ አማርኛ ለመተርጎም

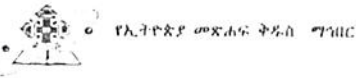
ያደርጉት የነበረው መከራ ቀላል አልነበረም። ነገር ግን ሙሉ መጽሐፍ ቅዱስን ወደ አማርኛ ለመተርጎም አልቀናቸውም። ቅዱስ መጽሐፍን በሙሉ ወደ አማርኛ ለመተርጎምና ኢትዮጵያዊ ሁሉ እንዲያነበበውና እንዲባረክበት ለማድረግ የቀናቸው ክቡር አባ አብርሃም ናቸው።

አባ አብርሃም ማን ነበሩ?

ስዊድናዊው ዶክተር ጉስታቭ ኤሬን “ቀደምት ወንጌላውያን በኢትዮጵያ” በተባለው መጽሐፋቸው በገጽ 42-44 እንደገለጡት አባ አብርሃም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን መነኮስ ካህን ነበሩ። ምድረ ሙላዳቸውም ጎጃም እንደሆነ ዶ/ር ጉስታቭ ኤሬን በጥናታዊ መጽሐፋቸው ገልጠዋል። ከዚህም ጋር የተባለው ሀገር ሰው መሆናቸውን አነጋገራቸው ያመለክታል። /ሉቃ 11፥28፤ የአባ አብርሃም ትርጉም/ አባ አብርሃም በዐረብኛው አጠራር “አብሩሂም፣ አብሩሚ፣ አቢሩሚ እየተባሉ ይጠራሉ። ሁሉም አብርሃም ለማለት ነው።

አባ አብርሃም መጽሐፍ ቅዱስን ወደ አማርኛ እንዴት ተረጎሙ?

አባ አብርሃም የ28 ዓመት ወጣት በነበሩ ጊዜ በግብጽ በኩል ወደ ቅድስት ሀገር አያሩሳሌም መንፈሳዊ ጉዞ አደረጉ። በአያሩሳሌም ቅዱሳት መካናትን ከተሳለሙ በኋላ ወደ ሶርያ፣ አርማንያና ፋርስ ሄዱ። ከዚያም ወደ ሀገራቸው ወደ ኢትዮጵያ ከመመለሳቸው በፊት ወደ ሕንድ ሀገር ሄደው ነበር። ከሕንድ ወደ ሀገራቸው ተመልሰው ለጥቂት ጊዜ ቁዩ፤ ያን ጊዜ የጎምሳ ዓመት ዕድሜ ሰው የነበሩት አባ አብርሃም ለሁለተኛ ጊዜ ገዳማተ ግብጽን ለመጎብኘት ወደ ግብጽ ተጓዙ። በካይሮ በነበሩበት ጊዜም በጽኑዕ ሕግም ታምመው ነበር። ነገር ግን

ከእርሳቸው ጋር የጠበቀ ግንኙነት በነበረው በፈረንሳይው አስሊን አማካኝነት ከሞት ሊያመልጡ ችለዋል።

አባ አብርሃም የዐረብ፣ የፋርስ፣ የኢጣልያ፣ የግሪክና የሌላም ሀገር ቋንቋዎችን ያውቁ እንደነበርና የኢትዮጵያ ሥነ ጽሑፍ ሊቅ እንደነበሩ ዶ/ር ጉስታቭ አብራርተው ጽፈዋል።

በግብፅ የፈረንሳይ ኤምባሲ ምክትል ቆንስላ የነበረው አስሊን የአባ አብርሃምን ሊቅነት ከተረዳ በኋላ መጽሐፍ ቅዱስን ለኢትዮጵያ ሕዝብ በኢትዮጵያ ብሔራዊ ቋንቋ አማርኛ በሙሉ እንዲተረጎሙ አማክራቸው። አባ አብርሃምም የአስሊንን ምክር በደስታ ተቀብለው የትርጉም ሥራቸውን ቀጥለዋል። ምክትል ቆንስላ አስሊንም ለአባ አብርሃም የቄሳቀስ ድጋፍ በመስጠት ከፍተኛ አስተዋጽኦ አድርጎአል።

አባ አብርሃም የአስሊን ድጋፍ ሳይለያቸው የብሉይና የሐዲስ ኪዳናትን መጽሐፍ ቅዱስ በመቁጠር በታላቅ ጥንቃቄ የመተርጎም ሥራው ዐሥር ዓመታት ወስዶባቸዋል። አባ አብርሃም በግእዝ ያልተብራሩ አስቸጋሪዎች ቃላትንና ሐረጎችን ባገኙ ጊዜ አስሊን በመሠረታዊው ቋንቋ በዕብራይስጥ፣ የተጻፈውን ዘርዕ፣ የሱርስቱንና የሰባ ሊቃናቱን ትርጉም፣ እንዲሁም የቃላት መፍቻዎችንና ትርጓሜዎችን በመመልከት ይተባበራቸው ነበር። አባ አብርሃም በግእዝ ከተጻፈው መጽሐፍ ቅዱስ አንዳንድ ክፍሎችን በቃላቸው ያውቁ ነበር። ሌሎችን ክፍሎች ደግሞ በመጽሐፍ ይዘው ነበር። ከዚህም ሁሉ ጋር አባ አብርሃም መጽሐፍ ቅዱስን በተለያዩ ቋንቋዎች ያነቡ ስለነበር የትርጉም ሥራቸው በአጭር ጊዜ ተቃንቶላቸዋል።

አባ አብርሃም ታላቁ ሥራቸውን እንደፈጸሙ በኢየሩሳሌም ዕረፍት ለማድረግ በዚያ ለመሞትና ለመቀበር ተመኙ። ይህም ምኞታቸው የአካባቢውን ሃይማኖታዊ ሁኔታ ለመመርመር ወደ ቅርብ ምሥራቅ ተጉዞ የነበረው የስዊስ ቁስ ክርስቶፎር ቡርክሐርድት በመጋቢት 25 ቀን 1818 ዓም /እኤአ/ በጻፈው ደብዳቤ ተረጋግጦአል። ቁስ ክርስቶፎር በመቀጠል አባ አብርሃም ኢየሩሳሌም እንደደረሱ በወረርሽኝ በሽታ መያዛቸውንና ጉዳት የደረሰባቸው መሆኑን ገልጠው ጽፈዋል። የሕይወታቸውም ጎልፈት በዚህ በሽታ ምክንያት ሲሆን ዕረፍታቸው በመጋቢት ወር መጀመሪያ 1818 ዓ.ም. /

እኤአ/ ነበር። አባ አብርሃም ባረፉ ጊዜ እርሳቸው ወደ አማርኛ የተረጎሙት መጽሐፍ ቅዱስ የእጅ ጽሑፍ በአስሊን እጅ በጥንቃቄ ተይዞ ነበር።

በሚድትራንያን አካባቢ የቤተ ክርስቲያን ተልእኮ ማኅበር ጎሳሬ የነበረው ዊልያም ፎቄት በታህሣሥ ወር 1811 ዓም ወደ ግብጽ ሄዶ ከአስሊን ጋር በተገናኙ ጊዜ የአማርኛው መጽሐፍ ቅዱስ የትርጉም ሥራ ተጠናቅቆ ዐልቆ ነበር። አስሊንም ፎቄትን ባገኘው ጊዜ በአባ አብርሃም ከተተረጎሙ ከፍተኛ ዋጋ ካለው ሙሉ የመጽሐፍ ቅዱስ የእጅ ጽሑፍ በከፊል ይዞ ራሱን አስተዋወቀ።

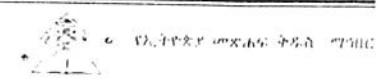
መጽሐፉ በተርጓሚው በአባ አብርሃም የእጅ ጽሑፍ 9539 ገጾች ነበሩት። የተጻፈውም በኢትዮጵያ የግእዝ ፊደል ሲሆን እጅግ የተዋበና ተለይቶ የሚነበብ ቁም ጽሕፈት ነበር። የቤተክርስቲያን ተልእኮ ማኅበርና የእንግሊዝ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር በአባ አብርሃም የእጅ ጽሕፈት ከፍተኛ ዝንባሌ ስለነበራቸው ለመግዛት አስሊንን ጠየቁት። አስሊንም ስለ መጽሐፉ ተመጣጣኝ ዋጋ ብቻ እንጂ ሙሉ ዋጋ አልጠየቀም። የጠየቀውም ዋጋ 1,200.00 (አንድ ሺህ ሁለት መቶ) ፓውንድ ብቻ ነበር።

የእንግሊዝ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበርም በተጠየቀው ዋጋ ተስማማ። ወዲያውም በታላቅ ብሪታንያ ውስጥ ባሉ የቋንቋ ባለሙያዎች ከተመረመሩ በኋላ አራቱ ወንጌላት በ1816 ዓ.ም. ታተሙ። ሀዲስ ኪዳን በሙሉ በ1821 ዓ.ም.፣ መላው መጽሐፍ ቅዱስ ደግሞ በ1832 ዓ.ም. ታተመ።

አባ አብርሃም ተራው ሕዝብ በሚነጋገርበትና በሚያስተውለው የአማርኛ ቋንቋ መጽሐፍ ቅዱስን በመተርጎማቸው ለኢትዮጵያ ሕዝብ ታላቅ በረከትን አስገኝተዋል። ሕዝቡ በሚገባው ቋንቋ ቅዱስ መጽሐፍን አንብቦ ምሥጢረ ድኅነትን እንዲያውቅ አድርገዋል።

በመሆኑም አባ አብርሃም ለኢትዮጵያ ክርስቲያን ሕዝብ ታላቅ ባለውለታ ናቸው። ስማቸውም በተረጎሙት መጽሐፍ መግቢያ ሲወሳ ይኖራል። /ሐ.ኪዳን አባ አብርሃም 1929/

ኢትዮጵያ በ1ኛው ሺህ ዓመት በግእዝ፣ በ2ኛው ሺህ ዓመት በአማርኛና በሌሎችም የሀገር ቋንቋዎች የቅዱስ መጽሐፍን በረከት አግኝታለች። ይህ በረከት ሳይቋረጥ እስከ ዕለተ ምጽአት ይቀጥላል።

ቅዱስ ፍሬምናጦስ በዘመናቸው ቅዱስ መጽሐፍን ሕዝቡ በሚያውቀው በግእዝ ተርጉሙው በማስተማራቸው ከሣቲ ብርሃን እንደተባሉ አባ አብርሃምም በጊዜያቸው ሕዝቡ በሚያስተውለው የአማርኛ ቋንቋ መጽሐፍ ቅዱስን ተርጉመው በማቅረባቸው ታላቅ ብርሃን ናቸው። / ማቴ. 5፥14/

የአብርሃም ትርጉም ቃል በቃል የተተረጎመ የዕብራይስጡንና የግእዙን አካሄድ የተከተለ በመሆኑ የዛሬ መጽሐፍ ቅዱስ አንባቢዎች እርሱን ለማንበብ ይቸገራሉ። ሆኖም እስካሁን በእርሱ ብቻ የሚጠቀሙ ግለሰቦችና አብያተ ክርስቲያናት አሉ። በክርስትናው ዓለም ሙሉ መጽሐፍ ቅዱስን በራሳቸው

ትጋት የተረገሙ ወይም ያስተረጉሙ ሊቃውንት የተለየ መታሰቢያ አላቸው። ከተረገሙት መጽሐፍ ቅዱስ መግቢያ ላይ ስማቸው አይፋቅም። የአባ አብርሃም ስም ግን 1879 ዓም ጀምሮ ከራሳቸው ትርጉም ተፍቆ የአርታዲው የግርጌትን ፍላጎት ስም ተጽፎአል። /ገጽ 4 ሐዲስ ኪዳን የአባ አብርሃም ትርጉም/

ስለዚህ የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር አባ አብርሃምን እንደ ግርጌትን ፍላጎት ሊያስታውሳቸው የሚገባ ከመሆኑ ጋር በሁለት ሺሕ ዓመተ ምሕረት ታላላቅ ሰዎች ከሚባሉት መካከል “አባ አብርሃም ታላቁ መተርጎሙ መጻሕፍተ ቅዱሳት” ቢባሉ የሚጋነነ አይሆንም።

ማሳሰቢያ

የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር ከተቋቋመበት ዓላማ በመነሳት እያንዳንዱ ምእመን መጽሐፍ ቅዱስን በቀላሉ አግኝቶ እንዲጠቀም ጥረት ያደርጋል። በዚህ መሠረት በተለይ ማኅበሩ በአዲስ አበባና በዋና ዋና የክልል ከተሞች ቅርንጫፎችን በመከፈት አገልግሎቱን ለማጠናከር የተቻለውን በማድረግ ላይ ይገኛል። በዚህ መሠረት መጽሐፍ ቅዱስ ለመግዛት የምትፈልጉ ግለሰቦች በአዲስ አበባ ብሔራዊ ቲያትር አካባቢ በሚገኘው የማኅበሩ መደብር እንዲሁም በአዋሳ፣ በናዝሬት፣ በመቀሌና በድሬደዋ ከተሞች በሚገኙት የማኅበሩ ቅርንጫፎች በመሄድ መግዛት የምትችሉ መሆኑን እየገለጸን በአዲስ አበባ የመጻሕፍቱም ዋጋ፡-

1. የኪስ አነስተኛ (RO22) 30 ብር
2. መካከለኛ (RO32) 35 ብር
3. ትልቁ (RO52) 40 ብር መሆኑን እንገልጻለን።

ከዚህ በተጨማሪ በርካታ ቁጥር ያለው መጽሐፍ ቅዱስ ለመግዛት የምትፈልጉ አብያተ ክርስቲያናትና ማኅበራት ደግሞ ለአሠራራችን አመቺ ይሆን ዘንድ ጥያቄያችሁን በደብዳቤ በማስደገፍ ቦሌ መንገድ አሎምፒያ ሸዋ ዳቦ አጠገብ በሚገኘው የማኅበሩ ዋና ጽ/ቤት ድረስ በመምጣት መስተናገድ እንደምችሉ እንገልጻለን።

የኢትዮጵያ መጽሐፍ ቅዱስ ማኅበር።